

פרק ראשון : מבוא

1. מקורות המים שבמדינה הם קנין הציבור, נתונים לשליטתה של המדינה ומיועדים לצרכי תושביה ולפיתוח הארץ. מקורות המים ויעודם
2. מקורות המים לענין חוק זה הם המעינות, הנחלים, הנהרות, האגמים ושאר זרמים ומקווי מים, בין עיליים ובין תחתיים, בין טבעיים ובין מוסדרים או מותקנים, בין שהמים נובעים או זורמים או עומדים בהם תמיד או לפרקים, לרבות מי ניקוז ומי שופכין. מקורות המים מה הם
3. כל אדם זכאי לקבל מים ולהשתמש בהם בכפוף להוראות חוק זה. זכות הפרט למים
4. זכותו של אדם בקרקע אינה מקנה לו זכות במקור מים הנמצא באותה קרקע או העובר בה או בגבולה, אולם אין הוראת סעיף זה גורעת מזכות של אדם לפי סעיף 3. הקשר בין הקרקע והמים
5. זכותו של אדם לקבל מים ממקור מים עומדת לו כל עוד אין בקבלתם כדי המלחת המקור או דלדולו. אין לדלדל מקור מים
6. כל זכות למים צמודה לאחת ממטרות המים המנויות להלן; בטלה המטרה — פקעה הזכות למים; ואלה מטרות המים — צמידות הזכות למטרה
 - (1) צרכי בית;
 - (2) חקלאות;
 - (3) תעשיה;
 - (4) מלאכה, מסחר ושירותים;
 - (5) שירותים ציבוריים.
7. לענין חוק זה אין נפקא מינה אם זכות למים נוצרה על פי דין — לרבות חוק זה — או על פי הסכם או נוהג או באופן אחר, ואם נוצרה לפני תחילתו של חוק זה או אחרי כן. תחולה

פרק שני : הסדר השימוש במים

סימן א': שמירה על המים

8. בפרק זה — הגדרות

"דלדול מקור מים" — לרבות הנמכת פני המים, בין עיליים ובין תחתיים, והרעת האפשרות להעלאת מים על פני האדמה או להובלתם ממקום למקום;

"זיהום מים" — כל מה שעושה את המים פחות מתאימים לשימוש שהם מיועדים לו, לרבות המלחתם והרעת תכונותיהם.
9. חייב אדם — כללים לשמירת המים
 - (1) לנהוג במים הבאים לרשותו ביעילות ובחסכון;
 - (2) להחזיק את מיתקני המים שברשותו במצב תקין כדי מניעת בזבז מים וזיהומם;
 - (3) להימנע מסתימתו, מדלדולו ומזיהומו של כל מקור מים;
 - (4) למנוע סתימתו, דלדולו וזיהומו של מקור המים ממנו הוא מסיק מים.

* נתקבל בכנסת ביום כ"ח בתמוז תשי"ט (3 באוגוסט 1959); הצעת החוק ודברי הסבר נתפרסמו בה"ח 326, תשי"ח, עמ' 58.

היתר למהילת מים	10. הוראות סעיף 9 אינן באות לגרוע מן הרשות למהול מים מאיכויות שונות על פי היתר לכך מאת נציב המים.
סמכויות נציב המים בשמירה על המים	11. נוכח נציב המים שהתמנה לפי סעיף 138 (להלן – נציב המים) שלא נתקיימה הוראה מהוראות סעיף 9, רשאי הוא – (1) לצוות על מי שחייב בקיום ההוראה שיתקן את המעוות בהתאם לצו; ואם לא יתוקן תוך זמן סביר – לעשות את הדרוש לתיקונו, וכן לצוות על הפסקת הפקה או הספקה או צריכה של מים, או צמצומן, ככל שיידרש לפי הנסיבות, עד לתיקון המעוות; (2) לנקוט אמצעים למניעת נזק מידי חמור למקור מים אם אין למנעו בדרך אחרת.
חיוב בהוצאות	12. הוצאות שהוציא נציב המים לצורך פעולה לפי סעיף 11 רשאי הוא, בצו, להטיל על מי שהיה חייב בקיום הוראות סעיף 9, ומשעשה כן ייגבו ההוצאות כאילו היו מס, שפקודת המסים (גביה) ¹ , פרט לסעיף 12 שבה, חלה עליו.
ערר	13. הרואה עצמו נפגע על ידי צו לפי סעיף 11 או על ידי הטלת הוצאות לפי סעיף 12, רשאי לערור על כך לפני בית הדין שהוקם לפי סעיף 140 (להלן – בית הדין). הערר אינו מעכב את ביצוע הצו אלא אם ציווה בית הדין לעכבו, אולם לא ייגבו הוצאות לפי סעיף 12 אלא לאחר שבית הדין פסק בערר.
שיעורן של רצועות מגן	14. שר החקלאות רשאי, לאחר התייעצות עם מועצת המים, שמונתה לפי סעיף 125 (להלן – מועצת המים), לקבוע כללים בדבר רחבן ושטחן של רצועות מגן, ואם עשה כן, לא יקבע נציב המים רצועת מגן אלא במסגרת הכללים האלה ולא יותר מן ההכרחי לקיום המטרה שלשמה נקבעה רצועת המגן.
קביעת רצועות מגן	15. ראה נציב המים צורך בכך לשם שמירה על מים, על מקור מים, על מפעל מים או על מיתקן להפקת מים, להחסנתם או להובלתם, רשאי הוא, בצו, לקבוע מסביב לאותו מקור או מיתקן או לצדדיו רצועת מגן שהכניסה אליה והמעבר בה יהיו אסורים, זולת בהיתר מאת נציב המים ובהתאם לתנאי ההיתר.
ערר	16. הרואה עצמו נפגע על ידי קביעת רצועת מגן, על ידי סירוב נציב המים לתת היתר לפי סעיף 15 או על ידי תנאי ההיתר, רשאי לערור על כך לפני בית הדין.
זכות כניסה, בדיקה וכו'	17. נציב המים, וכל מי שהנציב הרשהו לכך בכתב, רשאי להיכנס לכל מקום, לאחר הודעה מראש בכתב למחזיק באותו מקום, ולעשות בו כל פעולה הדרושה להשגחה על מקור מים ולשמירה על מים; וכן רשאי הוא לעשות לחשיפת מקורות מים, למדידת תפוקתם ותכונותיהם ולבדיקת קרקע, צמחיה ותנאים מקומיים אחרים לשם קביעת הצריכה במים.
פיצויים	18. מי שנגרם לו נזק על ידי קביעת רצועת מגן או על ידי פעולה לפי סעיף 17, זכאי לפיצויים מאוצר המדינה; באין הסכמה בין הדורש פיצויים לבין נציב המים בדבר הפיצויים, שיעורם ותנאי תשלומם – יכריע בית הדין.
מקור מים שנתדלדל	19. (א) נוכח נציב המים שמקור מים מתדלדל במידה שתפוקתו בהפקה סדירה אינה מספיקה לקיום הספקת כמות המים הרגילה ממנו, רשאי נציב המים, באישור שר החקלאות, לצוות על מפיק המים לצמצם את ההפקה מאותו מקור, או לצוות על ויסות ההפקה או על נקיטת אמצעי חירום אחרים להבטחת הספקת מים ככל שייראה לו בנסיבות הענין.

¹ חוקי א"י, כרך ב', פרק קל"ז, עמ' 1374.

(ב) אישורו של שר החקלאות לצו לפי סעיף קטן (א) יינתן אחרי התייעצות עם מועצת המים, וזולת אם היה לדעת השר צורך בפעולה מיוחדת; במקרה זה יובא הענין לידיעת מועצת המים, תוך זמן סביר לאחר מתן הצו.

(ג) לא קויים הצו תוך זמן סביר שנקבע בו, רשאי נציב המים, לאחר התראה בכתב, לעשות את הדרוש מצדו, ומשעשה כן – לגבות את ההוצאות הכרוכות בכך, ממי שהצו הופנה אליו.

20. נוכח נציב המים שמקור מים של ספק או של מפיק נתדלדל או שהשימוש במקור או במיתקנים שברשותם נפגם במידה שתפוקתו אינה מספקת לקיום הספקת כמות המים הרגילה מהם, רשאי הוא לחייב בעל קרצינוורות, תעלה או מיתקן אחר להובלת מים שאינם מנוצלים על ידי, להוביל מים בשביל הספק או המפיק שנפגעו כאמור או בשביל צרכניו של הספק; באין הסכמה בין הצדדים על כמות המים, תנאי הובלתם והתשלומים הכרוכים בכך, ייקבעו אלה על ידי נציב המים.

סימן ב': נורמות וכללים לשימוש במים

21. שר החקלאות רשאי, לאחר התייעצות עם מועצת המים, לקבוע נורמות לכמות המים, לאיכותם, למחירם, לתנאי הספקתם ולשימוש בהם במסגרת מטרת המים, וכן כללים לניצולם היעיל והחסכוני, ומשקבע כך – לא יספק אדם מים ולא ישתמש במים אלא בהתאם לנורמות ולכללים אלה.

22. קביעת נורמות וכללים כאמור בסעיף 21 לא תשמש עילה לכל תביעת פיצויים, אולם צרכן שהשקיע השקעה במפעלו של ספק המספק לו מים בתמורה ועקב קביעה כאמור אין הוא רשאי עוד להשתמש באותה כמות מים שהיה זכאי לה לפי השקעתו במפעל, רשאי לקבל חזרה מהספק את החלק מהשקעותיו האמורות המתייחס לאותה כמות מים שאין הוא רשאי להשתמש בה עוד.

סימן ג': פיקוח על הפקה והספקה של מים

23. לא יפיק אדם מים ממקור מים, בין לצריכה עצמית ובין להספקה לאחרים, ולא יספק מים, בין אם הפיקם ממקור מים ובין אם קיבלם מספק אחר – אלא על פי רשיון מאת נציב המים ובהתאם לתנאי הרשיון (להלן – רשיון הפקה).

24. רשיון הפקה יציין את כמות המים שבעל הרשיון רשאי להפיק ולספק בשעה, ביממה, בעונה, בשנה או בכל תקופה אחרת, ופרטים אחרים שנקבעו לכך בתקנות.

25. נציב המים רשאי לקבוע ברשיון הפקה כל תנאי הנראה לו דרוש להבטיח יעילות בהפקה, בהחסנה, בהובלה ובחלוקה של מים ולמנוע דלדולם של מקורות מים; והוא כשאינו הוראה אחרת בענין זה בתקנות.

26. (א) מי שהפיק או סיפק מים ביום תחילתו של חוק זה או תוך שנה שקדמה לאותו יום, יתן לו נציב המים רשיון הפקה לאותה כמות מים שהפיק או סיפק לפני כן ובשביל אותם הצרכנים שסיפק להם מים.

(ב) בקשה לרשיון הפקה לפי סעיף זה תוגש לנציב המים תוך 90 יום מיום תחילתו של חוק זה, והוראות סימן זה לא יחולו על המבקש כל עוד לא ניתן לו הרשיון; לא יסרב נציב המים לקבל בקשה לפי סעיף זה גם אם הוגשה לאחר 90 יום, אם היו סיבות מיוחדות לאיחור.

27. (א) רשיון הפקה על כל תנאיו יירשם בפנקס המים וכן יירשמו צרכניו של ספק והתנאים שלפיהם מסופקים להם מים.
- (ב) כל צרכן רשאי לקבל, לפי דרישתו, העתק מהרישומים בפנקס המים הנוגעים לו בקשר להספקת המים על כל תנאיה.
- (ג) הוראות הסעיפים הקטנים (א) ו-(ב) לא יחולו על צרכנים של רשות מקומית, פרט לצרכנים המקבלים מים למטרות תעשיה או חקלאות או לשימושים אחרים ששר החקלאות יקבע בצו.
28. רשאי בעל רשיון הפקה להעבירו לוולתו ובלבד שיודיע על כך לנציב המים.
29. הכריז שר החקלאות על קציבת מים לפי סעיף 36, רשאי נציב המים לבטל רשיון הפקה, להגביל את הכמות שמותר להפיק או לספק על פיו או לשנותו, הכל בהתאם לקביעתו לפי סעיף 37.
30. נציב המים רשאי לבטל רשיון הפקה, להתלותו או לשנותו אם בעל הרשיון הפיק או סיפק מים בניגוד לאמור ברשיון או בחוק זה או בתקנות לפיו והמשיך לעשות כך לאחר שנציב המים התרה בו בכתב ונתן לו זמן סביר לתיקון המעוות.
31. (א) הרואה עצמו נפגע על ידי סירובו של נציב המים לתת רשיון הפקה, על ידי תנאים שנקבעו ברשיון הפקה או על ידי התלייתו, שינויו או ביטולו, רשאי לערור על כך לפני בית הדין תוך 21 יום מיום מסירת הודעה על החלטת נציב המים.
- (ב) הגשת ערר כדין מעכבת את ביטול הרשיון, התלייתו או שינויו.
32. (א) בית הדין המאשר החלטת נציב המים בדבר ביטולו של רשיון הפקה, רשאי לקבוע שהביטול לא ייכנס לתקפו אלא אם חזר בעל הרשיון, תוך תקופה שבית הדין קבע, והפיק או סיפק מים בניגוד לאמור ברשיון או בחוק זה או בתקנות לפיו, ובית הדין, לפי בקשת נציב המים פסק כך.
- (ב) ביטול רשיון הפקה יעמוד בתקפו במשך שנתיים מיום החלטת בית הדין, והרשיון יתחדש מאליה כתום המועד האמור זולת אם בית הדין האריך, לפי בקשת נציב המים, את תקופת הביטול לשנה נוספת.
33. (א) בוטל, הותלה או שונה רשיון הפקה לפי סעיף 30 וכתוצאה מכך נמנע מבעליו של מפעל להספקת מים לספק לצרכניו מלוא כמות המים שהיו מקבלים ממנו, רשאי שר החקלאות להורות לנציב המים שינהל את המפעל האמור בדרך ובתנאים שיקבע, עד שניתן רשיון הפקה חדש לבעל המפעל לגבי אותו המפעל, או שהמפעל הועבר על ידי בעליו לבעל רשיון הפקה אחר המקיים הספקת מים תקינה לצרכנים הנוגעים בדבר, או שהובטחה לצרכנים הספקת מים בדרך אחרת ובתנאים סבירים.
- (ב) הורה שר החקלאות לנציב המים לנהל מפעל מים בהתאם לסעיף קטן (א), רשאי נציב המים להעביר, בתנאים שקבע השר, את סמכויותיו לענין זה, כולן או מקצתן, לאדם אחר לרבות בעל המפעל.
- (ג) מי שמנהל מפעל מים בהתאם להוראות סעיף זה יראוהו כאילו נתמנה על ידי בית משפט כונס נכסים ומנהל.
34. נציב המים רשאי לצוות על בעל רשיון הפקה שסיפק מים לאדם פלוני, במידה שהספקה זו לא תפגע פגיעה של ממש בסיפוק הצרכים של בעל הרשיון ושל צרכניו, ובלבד

רישום רשיונות

העברה של רשיון הפקה

רשיון הפקה באזור קיבוצ

ביטולו ושינויו של רשיון הפקה

ערר

השהיית ביטול רשיון

המשך הספקה לאחר ביטול רשיון הפקה

חיוב לספק מים

שהוצאות השקעת היסוד לסידור ההספקה לא יחולו על בעל הרשיון; באין הסכמה בין הצדדים על כמות המים, מחירם וחנאי הספקתם – ייקבעו אלה על ידי נציב המים; הרואה עצמו נפגע על ידי החלטתו רשאי לערור עליה לפני בית הדין.

המשך הספקת מים
במקרים מיוחדים

35. (א) היתה קיימת ביום תחילתו של חוק זה חובה על פי הסכם העומד להסתיים תוך שנה לאחר אותו יום או על פי הוראות צו שעת-חירום (השימוש במים ואספקתם), תשי"ז–1957², ימשיך הספק – לפי דרישת הצרכן – לספק מים לאותה קרקע, באותם תנאי הספקה ולאותה מטרה כפי שעשה זאת ערב תחילת החוק, במשך שנה מיום תחילתו או מיום שהסתיים ההסכם, הכל לפי התאריך המאוחר יותר, ואם אותו חוזה היה לתקופה העולה על 5 שנים – במשך שנתיים מיום תחילת חוק זה.

(ב) ספק שבכוונתו להפסיק את הספקת המים לצרכן לאחר המועד האמור יודיע על כך לפחות שלושה חודשים מראש בהודעה בכתב לצרכן ולנציב המים.

(ג) נציב המים רשאי לצוות על המשך הספקת מים לאחר תום המועד ולקבוע תנאיה.

(ד) הרואה עצמו נפגע על ידי צו נציב המים או הסירוב לתיתו או התנאים הכלולים בו, רשאי לערור על כך לפני בית הדין, ולא יפסיק הספק המים לצרכן כל עוד לא החליט בית הדין בערר.

(ה) תנאי ההספקה לענין סעיף זה הם התנאים הנוגעים לכמות המים, לקרקע לה מסופקים המים, לנקודת ההספקה, למידת הלחץ, לזמני ההספקה ושיעוריה, לאיכות המים בשם לב לשימוש שלו הם מיועדים וכן התנאים הנוגעים למחיר המים ואופן תשלומם.

סימן ד': אזורי קיצוב

הכרזה על אזור
קיצוב

36. נוכח שר החקלאות כי מקורות המים באזור פלוני אינם מספיקים לקיום צריכת המים הקיימת, רשאי הוא, לאחר התייעצות עם מועצת המים ועם ועדות האספקה, להכריז על האזור, ברשומות, כעל אזור שצריכת המים בו תהיה קצובה (להלן – אזור קיצוב).

סמכות להסדיר
שימוש במים
באזור קיצוב

37. (א) הכריז שר החקלאות על אזור קיצוב ונראה לו שאין אפשרות סבירה להבטיח לאזור הספקת מים שתספיק לקיום הצריכה שהיתה קיימת בו ערב ההכרזה, רשאי הוא, לאחר התייעצות עם מועצת המים ועם ועדות האספקה, להסדיר את ההספקה והצריכה באזור הקיצוב על ידי תקנות הקובעות –

(1) כמויות צריכה מכסימליות, מידות לאיכות המים ותנאי הספקתם ורשאי הוא לדרג את הכמויות הקצובות, מידות האיכות ותנאי ההספקה לפי השימוש במים במסגרת מטרת מים פלונית, לפי עונות השנה, לפי שעות היממה, לפי טיב הקרקע וסוגה ולפי נתונים, גיאוגרפיים, בריאותיים או אחרים;

(2) מטרות מים שהן, במקרה של מחסור במים, עדיפות על מטרות אחרות, והוא הדין לגבי שימושים שונים במסגרת מטרה פלונית.

(ב) המגמה בתקנות לפי סעיף קטן (א) (1) תהיה – ככל שהמצב ההידרולוגי יאפשר זאת – שהפחתת כמויות המים תחול במידה יחסית על צרכני האזור הנוגעים בדבר ובשים לב לזכויות המים שהוכרו להם על ידי המוסדות המוסמכים לכך, בין שנוצלו זכויות אלה ובין שטרם נוצלו.

² ק"ת 703, תשי"ז, עמ' 1103; ק"ת 854, תשי"ט, עמ' 408.